राज्यभरात राबविण्यात आलेले पथनाट्य अभियान

चौकातील पथनाट्य सादरीकरण, भंडारा जिल्हा

बाजारपेठेतील पथनाट्य सादरीकरण, नागपूर जिल्हा

महाविद्यालयातील पथनाट्य सादरीकरण, नागपूर जिल्हा

चौकातील पथनाट्य सादरीकरण, पुणे जिल्हा

मनोबलाने मात करा... एड्सवर

वाचा महेंद्रची कहाणी....

उभारी (एड्स संसर्गितांचे स्फूर्तीदायी अनुभव)

रेड रिबन एक्सप्रेसमध्ये ग्रामीण महिलांना एचआयव्ही/एड्सविषयी माहिती सांगताना महेंद्र

महेंद्र... एक उमदं, सालस व्यक्तिमत्त्व. धंद्यात उत्तम जम बसलेला. लग्नानंतर चार वर्षांनी घरात नवीन पाहुणा येणार असल्याची चाहूल लागलेली. नियमित तपासण्या केल्या. ठराविक काळानंतर पत्नीने मुलीला जन्म दिला. दोन वर्षांनी तिला पुन्हा दिवस गेले. फॅमिली डॉक्टरने सांगितल्याप्रमाणे त्याने यावेळीही सर्व टेस्ट केल्या. परंतु यावेळी रिपोर्ट 'एचआयव्ही पॉझिटिव्ह' असे होते! दुसऱ्या लॅबमध्ये टेस्ट करून पाहिल्या पण सर्व रिपोर्ट तेच. हे झालेच कसे? आता पुढे काय? दोघांचाही एकमेकांवर पूर्ण विश्वास होता. लग्नाआधी एचआयव्ही टेस्ट केलेली. पहिल्या प्रसूतीच्या वेळी एचआयव्ही टेस्ट निगेटिव्ह होती. मग आताच कशी पॉझिटिव्ह झाली? काय चुकले काहीच समजत नव्हते. शेवटी अत्यंत विमनस्क अवस्थेत त्यांनी ठरविले की आपल्याला हा आजार आहे, हे कुणालाही सांगायचे नाही. कारण त्यामुळे आपल्याला वाळीत टाकले जाईल. तसेच यावर औषध नसल्याने कुणाला तब्येत दाखविण्याचा प्रश्नही नाही!

परंतु एक दिवस पत्नीची तब्येत खूप खालावली. हॉस्पिटलमध्ये दाखल केले असता डॉक्टरांनीही नाइलाज असल्याचे सांगितले. पत्नीचे निधन झाले. महेंद्र एकाकी पडला.

पण त्यावेळी आई धावून आली. त्यानंतर मुलीची तब्येत बिघडली. तपासण्या झाल्या. तीही एचआयव्ही पॉझिटिव्ह होती. त्याच्या पायाखालची जमीनच सरकली. मुलीला जे. जे. हॉस्पिटल मुंबई, येथे दाखल करण्यात आले. तेथे तिला एआरटी ट्रीटमेंट सुरू करण्यात आली. त्यानंतर महेंद्रची सीडी-४ची टेस्ट केली असता तो काउंट ७१२ इतका होता. चिंतेचे कारण नव्हते. दरम्यान, हॉस्पिटलच्या काऊन्सिलरने त्यास नाशिक येथील पीपल लिव्हिंग विथ एचआयव्ही/एड्स नेटवर्क या संस्थेशी संपर्क करण्यास सांगितले. नेटवर्कमध्ये त्याला प्रचंड भावनिक आधार मिळाला. तो सपोर्ट ग्रुप मीटिंगमध्ये हजर राहू लागला. तेथे महेंद्रला दिसले की, आपल्यासारख्याच अनेक एचआयव्ही संसर्गित व्यक्ती येथे आहेत परंतु त्या सर्वसामान्य जीवन जगत आहेत. त्याच्या मनावरचा ताण बराच हलका झाला. काही महिन्यांनी नेटवर्कमध्ये आऊट रीच वर्करची जागा मोकळी असल्याने तुम्ही काम कराल का, अशी विचारणा झाली. त्यानेही लगेचच हो म्हटले. अन्यायाविरुद्ध त्याचे मन बंड करून उठले होते. काहीतरी अनामिक प्रेरणेने त्याने एचआयव्ही नेटवर्कचे काम करण्याचे ठरवले. आईची साथ होतीच. तिनेही वाईटातूनही चांगलं काहीतरी कर, असे सांगितले. नेटवर्कमध्ये भेटलेल्या अनेक एचआयव्ही संसर्गित व्यक्तींचे अनुभव ऐकून त्याचे मन सुन्न झाले.

एचआयव्ही संसर्गित व्यक्तींना मिळणारी कलंक व भेदभावाची वागणूक त्याच्या जिव्हारी लागली. त्याने नव्या उभारीने काम सुरू केले. ट्रेनिंग पिरीयडमधून त्याने एचआयव्हीचे सखोल ज्ञान मिळवले. तसे पाहता एचआयव्ही संसर्ग झाल्यावरही व्यक्ती २०-२५ वर्षे सर्वसामान्य जीवन जगू शकते पण समाजाचा दृष्टीकोन, उपचारांतील वैविध्य, माहितीचा अभाव ही मोठी अडचण असल्याचे त्याला जाणवले.

डायबेटिस/ कॅन्सरमध्ये जशी आयुष्यभर औषधे घ्यावीच लागतात तशी एचआयव्ही संसर्गित व्यक्तिसही घ्यावी लागतात. मग एचआयव्हीकडेच बघण्याचा दृष्टीकोन संकुचित का? बरं, त्यानं काही फायदा होतो असेही नाही. उलट एचआयव्हीचा संसर्ग वाढत असूनही लोक उपचारास पुढे येत नाहीत. आपलेही तेच झाले, हे त्याच्या लक्षात आले. त्याने ॲडव्होकसीच्या माध्यमातून यावर लढा देण्याचे ठरवले. आज महेंद्र एचआयव्ही संसर्गित व्यक्तींना एकत्र आणतो. त्यांना मानवी हकांची जाणीव करून देतो. त्यांचे आर्थिक, कौटुंबिक, रोजगार, न्यायिक प्रश्न सोडविण्यास प्रतिनिधित्व करतो. एवढेच नव्हे, एचआयव्हीबद्दलचे अज्ञान दूर व्हावे, कुटुंबे एक रहावी, एचआयव्ही संसर्गित व्यक्तींना आदर्श मिळावा, म्हणून शाळा कॉलेजांतील तसेच इतर सभा-संमेलने, शिबिरे यांमध्ये सर्वांसमोर तो एचआयव्ही संसर्गित असल्याचे मान्य करतो. त्यावेळी उपस्थित असलेल्यांमध्येही एचआयव्हीकडे बघण्याचा दृष्टीकोन नॉर्मल होतो.

त्याच्या जीवनाला वेगळी दिशा मिळाली आहे. सहकाऱ्यांच्या तसेच शासकीय रुग्णालयातील मान्यवरांच्या मदतीने एचआयव्ही संसर्गित व्यक्तींना एकत्र आणून त्यांमध्ये जागृती करण्याचे महत्त्वाचे कार्य तो करतो. प्रत्येक एचआयव्ही संसर्गित व्यक्तीने नेटवर्कमध्ये यावे, तीस सर्व प्राथमिक माहिती मिळावी यासाठी तो धडपडतो. नेटवर्कमध्ये रक्तदान, अवयवदान, सुरक्षित संभोग या विषयीची सखोल माहिती दिली जाते. तसेच त्यांचे आयुष्य सामान्य व्हावे यासाठी समुपदेशन, विनामूल्य सल्ला व मार्गदर्शन केंद्रही चालवले जाते. संसर्गित व्यक्तींना गृहभेट देऊन, त्यांच्या तब्येतीची चौकशी, एआरटी विषयक सातत्य, कौटुंबिक अडचणी सोडविणे, शासकीय सेवा सुविधांची माहिती देणे, एचआयव्ही संसर्गित व्यक्तींना प्राथमिक ज्ञान देऊन इतर सेवाकेंद्रांशी परिचित करून त्यांच्या मार्फत इतर संसर्गित व्यक्तींमध्ये जागृती निर्माण करून लिंकवर्क किंवा पिअर एज्युकेशन तयार करणे ही कामे केली जातात.

नेटवर्कच्या माध्यमातून एचआयव्ही संसर्गित विधवा महिलांचे प्रश्न सोडविणे, महिलांचे बचतगट स्थापन करणे, महिलांच्या रोजगाराचा प्रश्न, एचआयव्ही संसर्गित लहान बालकांचे पुनर्वसन, एचआयव्ही जनजागृती तसेच प्रत्येक तालुक्यात एचआयव्ही संसर्गित व्यक्तींचे नेटवर्क उभारणे हे महेंद्रचे ध्येय आहे. तो आग्रहाने म्हणतो की, एचआयव्ही संसर्ग हा संसर्गित व्यक्तीकडूनच इतरांना होतो तरी प्रत्येकाने शासकीय रुग्णालये, आयसीटीसी केंद्रामध्ये जाऊन एचआयव्ही टेस्ट करणे आवश्यक आहे म्हणजे एचआयव्ही संसर्गास आळा बसू शकेल. तसेच संसर्गित व्यक्तींनी भोंदू बाबांऐवजी एआरटी सेंटरकडून मिळणारे मोफत उपचार घेऊन आपले आयुष्य वाढवावे, असेही तो म्हणतो.

महेंद्रने नुकतेच एका पॉझिटिव्ह महिलेशी लग्न करून तिला व स्वतःलाही आधार शोधला आहे. स्वतःचे जीवन सावरून, इतरांना सावरण्यास तो सज्ज झाला आहे. माहीत आहे, महेंद्रचे आजचे एचआयव्ही विषयीचे मत? "थँक्यू एचआयव्ही!!!"

अधिक माहितीसाठी संपर्कः नेटवर्क ऑफ नाशिक बाय पीपल लिव्हिंग विथ एचआयव्ही, बी. जी. १३, ठक्कर्स बझार, नवीन बझार, नवीन सीबीएस, त्र्यंबकरोड, नाशिक.
मोबाईलः ९२२५५-०५१८८

MAHARASHTRA STATE AIDS CONTROL SOCIETY
MSACS महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्था
www.mahasacs.org
एड्समुक्त महाराष्ट्र, स्वप्न नव्हे ध्येय!

मे २००९

एड्समुक्त महाराष्ट्र एकच

निर्धार

महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्थेचा समाचार

मनोगत

एचआयव्ही/एड्सच्या वाढत्या प्रसाराचा आपण विचार करतो तेव्हा 'एड्सचा फैलाव रोखणं, त्यावरील उपचारांसाठी आवश्यक ती मदत करणं व एड्स संसर्गितांचं पुनर्वसन करणं' अशी त्रिसूत्री अंमलात आणण्याची आवश्यकता तीव्रतेनं जाणवते. या क्षेत्रात काम करीत असलेल्या तज्ज्ञ व्यक्ती व स्वयंसेवी संस्था यांच्यामध्ये योग्य तो समन्वय आणि सहकार्य असणंही आवश्यक आहे.

'सेक्स' या विषयाभोवती गोपनीयतेचं घट्ट वलय असल्याने एकूण कामात नेमकेपणा व परिणामकारकता येणं सहज शक्य होत नाही. म्हणून हे वातावरण अधिकाधिक खुलं होण्याच्या दृष्टीने 'महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्थे'द्वारे कोणत्या प्रकारचे प्रयत्न होत आहेत याची माहिती वाचकांना या अंकात मिळेल. याशिवाय कंडोमच्या वापराला प्रोत्साहन देणे, डॉक्टर्स, नर्सेस व सहाय्यक कर्मचारी यांच्या मनातील एड्सची भीती घालवून त्यांना कार्यप्रवृत्त करणे अशा उपायांनी सुद्धा एड्सवर नियंत्रण मिळवता येईल.

'निर्धार'च्या माध्यमातून जनजागृतीचे जे काम हाती घेण्यात आले आहे त्याचाही उद्देश तोच आहे. कोणत्याही चांगल्या कामाला तातडतोब सुरुवात करणे हा त्या कामातील यशाच्या मार्गावरचा पहिला टप्पा असतो, हे आपण सर्वांनीच लक्षात घ्यायला हवे!

-रमेश देवकर (प्रकल्प संचालक)
महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्था, मुंबई

ठळक बातमी

कम्युनिटी लर्निंग सेंटर संदर्भात संयुक्त बैठक

कम्युनिटी लर्निंग सेंटर (CTC) बुधवार पेठ, पुणे, येथे दि.२३ मार्च '०९ रोजी मा. प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्था (MSACS) आणि बुधवार पेठ पुणे येथे कार्यरत स्वयंसेवी संस्थांचे प्रकल्प संचालक यांची एक संयुक्त बैठक पार पडली. आपसात योग्य तो समन्वय आणि सहकार्य ठेवणे तसेच बुधवार पेठ कम्युनिटी लर्निंग सेंटरचा उपयोग एचआयव्ही/एड्स समस्यांच्या निराकरणासाठी व्हावा यासाठी प्रयत्न करणे हा या बैठकीचा उद्देश होता. श्री. रमेश देवकर, प्रकल्प संचालक (MSACS) यांनी बैठकीच्या सुरुवातीलाच या भागातील सर्वही सात स्वयंसेवी संस्थांच्या कार्याबद्दल समाधान व्यक्त केले. बुधवार पेठ प्रकल्पाची अंमलबजावणी करताना 'पाथफाईंडर', 'आवाहन' आणि 'म.रा.एड्स नियंत्रण संस्था' या सदर प्रकल्पासाठी कम्युनिटी लर्निंग सेंटरच्या माध्यमातून एकत्रितपणे काम करणार असून कार्यक्रमाच्या संबंधीचा कोणताही मुद्दा CTC मार्फतच यायला हवा. त्यासाठी अशा स्वरूपाची बैठक दर महिन्याला घेण्यात यावी असे त्यांनी सुचविले.

बुधवार पेठ भागातील देहविक्री करणाऱ्या महिलांचे रजिस्ट्रेशन करून त्यांना रजिस्ट्रेशन कार्ड इश्यु करणे, नेपाळी, बांगलादेशी यासारख्या विदेशातून आलेल्यांचीही नोंदणी करणे, महाराष्ट्राच्या इतर जिल्ह्यांमध्ये एचआयव्ही/एड्स निर्मूलनासाठी काम करणाऱ्या स्वयंसेवी संस्थांमध्ये परस्पर अनुभवांचे आदान-प्रदान होण्यासाठी त्यांचे दौरे आयोजित करणे, कंडोम वापरण्यास प्रोत्साहन देणे, ठराविक कालावधीने वैद्यकीय तपासणी करवून घेणे, पोलिसांकडून होणारी सतावणूक थांबवणे, हॉस्पिटल व दवाखान्यात काम करणारे डॉक्टर्स, नर्सेस व इतर कर्मचारी यांना एचआयव्ही/एड्स उपचाराबाबत शास्त्रीय माहिती देऊन त्यांच्यात जागृती निर्माण करणे इत्यादि महत्त्वपूर्ण कार्यक्रमांवर यावेळी चर्चा करून त्यावर पुढील कार्यवाहीबाबत मार्गदर्शन करण्यात आले.

-सौ. शिवरंजनी कुलकर्णी, सहसंचालक (लक्षगट हस्तक्षेप प्रकल्प)

'महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्थे'तर्फे 'जॉन हाफकिन इन्स्टिट्युट' येथे कार्यशाळेचे आयोजन

ठळक बातमी

एचआयव्ही/एड्स संबंधित मूलभूत सेवा, टीबी-एचआयव्ही, एआरटी या विषयावर 'महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्थे'तर्फे हाफकिन इन्स्टिट्युट, मुंबई येथे दि. १७, १८ व १९ मार्च २००९ रोजी कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यशाळेत राज्यातील एचआयव्ही/एड्स तसेच क्षयरोग केंद्राचे वैद्यकीय अधिकारी, अतिरिक्त जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा कार्यक्रम अधिकारी यांचा सहभाग होता. राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियानाच्या ध्येयपूर्तीसाठी जिल्ह्याच्या राष्ट्रीय आरोग्य अधिकाऱ्यांना प्रशिक्षित करण्यास या कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यशाळेचे उद्घाटन महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्थेचे प्रकल्प संचालक मा. श्री. रमेश देवकर व अतिरिक्त प्रकल्प संचालक मा. डॉ. सुरेश गुप्ता यांच्या शुभ हस्ते झाले. या कार्यशाळेत डॉ. अलका देशपांडे, श्री. अभय चौधरी (संचालक, हाफकिन), डॉ. नंदनवार, डॉ. साधना तायडे, डॉ. दिलीप देशमुख यांनी मार्गदर्शन केले. या कार्यशाळेत राष्ट्रीय एड्स नियंत्रण कार्यक्रम, त्याचे उद्दिष्ट, कार्यप्रणाली तसेच एचआयव्ही व टीबी समन्वय, एड्सवरील औषधोपचार, पालकापासून अर्भकास होणारा एचआयव्ही संसर्ग, प्राथमिक आरोग्य केंद्रस्तरावरील कार्यपद्धती अशा विविध विषयांवर उपस्थित प्रतिनिधींना मार्गदर्शन करण्यात आले. राष्ट्रीय एड्स नियंत्रण कार्यक्रमाची अंमलबजावणी यशस्वी होण्यासाठी ही कार्यशाळा निश्चित उपयोगी ठरेल, असे मनोगत उपस्थित प्रतिनिधींनी यावेळी व्यक्त केले.

- डॉ. दिलीप देशमुख, कन्सल्टंट (एचआयव्ही-टीबी)

कविता

आवर तुझा मोह मना...

आवर तुझा मोह मना,
सौंदर्याला भुलू नको
एड्सला बळी पडून,
रोगांना बंदी होऊ नको..
गोड मधुर स्वर ऐकून,
घायाळ तू होऊ नको
विश्वास त्याच्यावर करून,
आत्मघाती तू होऊ नको..
ठेवून अनैतिक संबंध,
नैतिकता तू गमवू नको
एड्सवर आहे औषध,
या भ्रमात तू राहू नको..
लक्ष्मी आहे तुझ्या घरी,
दुसऱ्या दारी तू जाऊ नको
एचआयव्ही होऊन नकळत जीव जाई,
हे मात्र कधीही विसरू नको...
म्हणून आवर तुझा मोह मना

– शेख तरन्नुम
मोहिद्दीन (क.लिपिक),
जिल्हा शल्य चिकित्सक
कार्यालय, लातूर

उपक्रम

लोककलेतून लोकजागृती (राज्यभरात पथनाट्य सादरीकरण)

एड्समुक्त महाराष्ट्राच्या ध्येयपूर्तीसाठी महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्थेतर्फे विविध उपक्रम, योजना, अभियाने राबविली जातात. 'लोककलेतून लोकजागृती' हे त्यापैकीच एक. समाजातील एड्सविषयीचे अज्ञान दूर करण्यासाठी जनतेशी थेट संपर्क साधून त्यांना याविषयी अचूक माहिती देण्यासाठी 'लोककलेतून लोकजागृती' करण्याचा अभूतपूर्व उपक्रम नुकताच हाती घेण्यात आला होता. या अभियानाद्वारे महाराष्ट्रातील बत्तीस जिल्ह्यांमध्ये कानाकोपऱ्यात एड्सविषयीचा संदेश पोहचविण्याचे महत्त्वपूर्ण कार्य 'महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्थे'ने सिद्धीस नेले आहे.

'जागतिक एड्स दिना'चे औचित्य साधून डिसेंबर २००८ मध्ये सुरू करण्यात आलेल्या 'जिंदगी जिंदाबाद' या अभियानात प्रारंभी वीस जिल्ह्यातील सुमारे २००० गावांमध्ये ही मोहीम राबविली गेली. याद्वारे सुमारे ८ ते १० लाख लोकांपर्यंत एड्सविषयीची माहिती पोचविण्यात आली. त्यावेळी जनतेकडून लाभलेला उत्स्फूर्त प्रतिसाद व प्रयोगांची अधिक मागणी लक्षात घेऊन 'महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्थे'ने उर्वरीत १२ जिल्ह्यांत अगदी शहरी भागापासून ग्रामीण भागांपर्यंत ही मोहीम राबविण्याचे ठरविण्यात आले.

त्यानुसार फेब्रुवारी-मार्च २००९ या काळात धुळे, जळगाव, बुलढाणा, नागपूर, गडचिरोली, नांदेड, रायगड, पुणे, सोलापूर, सांगली, वाशिम व सिंधुदुर्ग या १२ जिल्ह्यात हे अभियान सुरू करण्यात आले. यावेळी प्रत्येक जिल्ह्यासाठी दोन कलापथक संस्थांची निवड करण्यात आली. प्रत्येक संस्थेने ५० याप्रमाणे दोन संस्थांद्वारे एका जिल्ह्यात १०० प्रयोग सादर करण्यात आले. यात सुमारे एक हजार गावांचा समावेश होता. प्रत्येक गावातील ग्रामपंचायत, बाजारपेठ, बस स्थानक, महाविद्यालये अशा महत्त्वाच्या व गर्दीच्या ठिकाणी हे प्रयोग सादर करण्यात आले. महिला वर्ग, तरुण वर्ग, अतिजोखमीचे गट उदा. कामगार, ट्रकर्स, देहविक्री करणाऱ्या स्त्रिया इत्यादि या मोहिमेचे केंद्रबिंदू होते. या पथनाट्याद्वारे एड्सविषयी समाजात असणाऱ्या गैरसमजुती, प्रतिबंधात्मक उपाय, सेवासुविधा केंद्रे याविषयी माहिती देण्यात आली. सुमारे ४ ते ५ लाख लोकांनी या माहितीचा लाभ घेतला.

आज एचआयव्ही/एड्सशी मुकाबला करायचा असेल तर समाजात जागृती होणे ही महत्त्वाची पायरी आहे. व्यक्तिने एचआयव्ही होऊ नये म्हणून घ्यावयाची खबरदारी याविषयी समाजात जाणीवजागृती होणे आवश्यक आहे तरच एड्समुक्त समाजाकडे यशस्वीपणे वाटचाल करता येईल हे स्मरूनच 'महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्था' असे अभिनव अभियान राबवित आहे.

-अश्विनी निकम, सहाय्यक संचालक (मा. शि. सं.)

Printed & Designed by Mother's Graphics (I) Pvt. Ltd. 9820251690

निवेदनः 'महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्थे'च्या विविध जनजागृतीपर योजनांची माहिती संस्थेच्या 'निर्धार' या मुखपत्राद्वारे नियमित प्रसिद्ध होत आहे. त्याबाबत आपल्या प्रतिक्रिया व सूचनांचे मनापासून स्वागत करीत आहोत. आपल्या प्रतिक्रिया, सूचना तसेच एचआयव्ही/एड्ससंबंधी लेख इ. साहित्य कृपया खालील पत्त्यावर पाठवाः

महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्था, महाराष्ट्र शासन,
ॲक्वर्थ स्कूल, आर. ए. किडवई मार्ग, वडाळा (प), मुंबई ३७, दूरध्वनीः ०२२-२४११३०९७

माहिती, शिक्षण व संवाद विभाग, महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्था, महाराष्ट्र शासन, मुंबई यांच्याकडून जनहितार्थ प्रसारित

MAHARASHTRA STATE AIDS CONTROL SOCIETY
MSACS महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्था
www.mahasacs.org
एड्समुक्त महाराष्ट्र, स्वप्न नव्हे ध्येय!